AKBABA

4

İÇİNDEKİLER

TOPRAK
Yusuf Ziya Ort

RESİM VE
RESSAMLARIMI
Profesör :
Leopold Levy

BARBAROS
Heykeli ve Hayat

SON ÖTÜŞ
"Hikâye"
Kadri Gökalp

Şiir, Sinema, Miza
Renkli Karikatürl

20
KURUŞ

AKBABA

PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR, SİYASİ, FİKİR, SANAT, MİZAH MECMUASI

SAHİBİ:

Yusuf Ziya ORTAÇ

İDAREHANE

İstanbul, Ankara caddesi, No. 47
Telefon: 22129

ABONE

Türkiyenin her tarafı için: Seneliği 1000, altı aylığı 500, üç aylığı 250 kuruş.

Yabancı memleketlere: Seneliği 2000, altı aylığı 1000, üç aylığı 500 kuruş.

30 Mart, 1944 — Perşembe

Sayı: 4

Gelecek Sayıda:

Bir Roman Dâvası

Yazan:

PEYAMİ SAFA

Deli İbrahimler

Yazan:

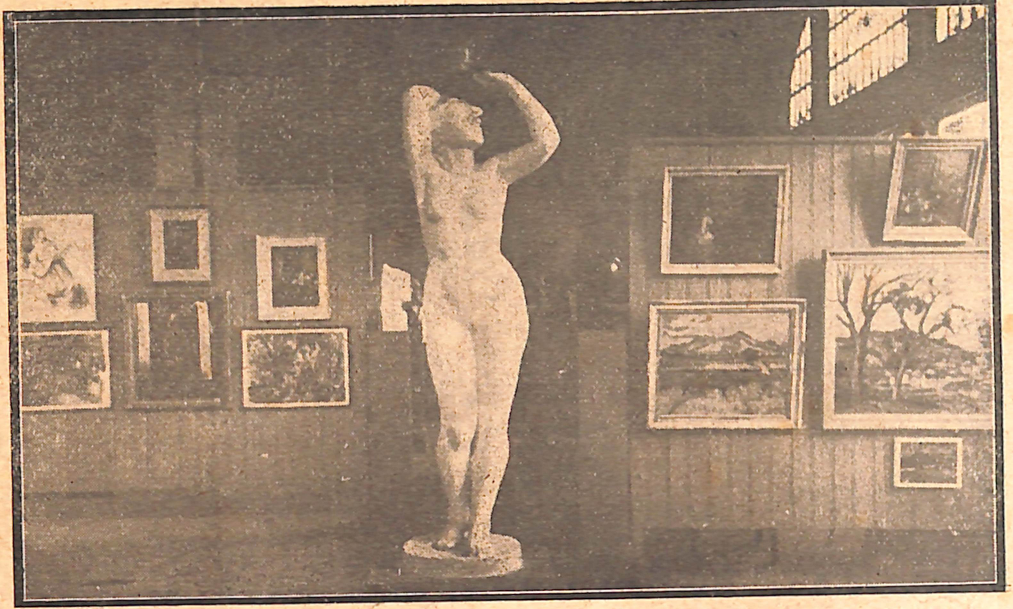
YUSUF ZİYA ORTAÇ

Bu Nasıl Dert?

"Enfes bir şiir"

ZEKİ ÖMER DEFNE

Resim ve Heykel

Sergiden bir görünüş

17 mart, cuma akşamı, matbuata hususî bir davetle açılan ikinci Plastik sanatlar sergisini utanarak gezdik.

Utanarak diyoruz: İç sahifelerimizde, profesör Leopold Levy'nin: «Beynelmilel bir kıymet» saydığı Türk resmi, Dağcılık kulubünün karanlık, harap bir salonunda üstüste yığılmıştı.

Geniş meydanları, yeşil tarhları, Zafer âbideleri, heykelleri, hattâ modern şehir gazinosu olan İstanbulun henüz bir sergi salonu yoktur.

Loş ve kırık camlardan sızan yarı ıslak bir hava içinde gezdiğimiz sergide, ölçüsüz ışıklara göz uydurarak görebildiğimiz şeyleri kısaca anlatalım:

Bu sergi kataloğun altındaki şu bir kaç satırla ziyaretçiye kendisini takdim ediyor:

[Gayemiz; her nesil ve üslûbu değerlendirmek şartile sanatkârlar arasında birlik ve beraberlik kurarak millî bünyemize tam uyacak şekle ulaşmaktır.]

Sergi, hakikaten böyle bir sanat türlüsüdür. Ve meselâ İbrahim Çallı ile Bedri Eyuboğlu karşı karşıyadır.

Fakat, tek kubbe altında birleşen sanatın bu ayrı ayrı mezheblere bağlı çocukları arasında, meselâ Feyhmanı, meselâ ressam Samiyi, meselâ Şevket Dağı, meselâ ressam Hikmeti bulamadık!

Sergide, başlıca göze çarpan bariz hususiyet şudur: Artık bir genç nesil yetiştiğini, yetişmekte olduğunu görüyoruz. Henüz akademinin son sınıfına devam eden Avni Arbaş, Nuri İyen, Fethi Karakaş, Haşmet Akal bu hüviyetlerin en belli örnekleridir. Bunlar arasında Bayan Mukaddes Erol'u da tek kadın kıymet olarak selâmlarız.

Üstat Çallı, yine hâkim fırçasile aynı eski ustadır. Boğaziçini ve Üsküdarda bir balıkçıyı hep o eski hayranlığımızla seyrettik. Tekke tablosunda, sevgili Çallımızın eski Mevlevî tablosunun havasını biraz sönmüş bulduğumuzu itiraf edelim. Hakkı da yok değil: Tekkeler kapanalı yıllar oluyor!

Bedri Eyuboğlu ile Eren Eyuboğlunun tablolarında ise, Karı-koca anlaşmasının imtizacını büyük bir hayretle seyrettik!

Türk resmi hakkındaki asıl salâhiyetli hükmü, Profesör Levy'in iç sahifelerdeki kıymetli sözlerine bırakıyoruz.

AKBABA

HER HAFTA

TOPRAK!

Toprak tekin değildir. İnsan topraktan yaratıldı!

Toprak tekin değildir: Köyde toprak dâvası her gün bir cana kıyıyor, sınırda toprak dâvası her dakika bin cana!

Toprak tekin değildir: Bir silkinişte bir şehir batırıyor!

Toprak tekin değildir: Oradan geldiğimiz efsane bile olsa oraya gideceğimiz hakikat!

Toprak tekin değildir: Her şey oradan çıkıyor, suiistimal bile!

Toprak tekin değildir: Milsal mi istiyorsunuz? İşte Toprak ofisin son mahsulü: Seyyar apartman!

Gazetelerde okumuşsunuzdur elbet: Eski Umum müdür, Devlet kesesinden, aziz canı için bir otomobil yaptırmış. Yataklı, salonlu, mutfaklı, banyolu, sıcak sulu, kaloriferli, peri padişahının sarayı gibi bir otomobil!

Bastığı dağı bağa çeviren o sihirli ayaklarını bu otomobilde uzatarak dinlenecek!

Her düşüncesi bir keramet olan muhterem başını bu otomobilde yastığa koyarak rüyalara dalacak!

Çorak bir tarla kenarında bile olsa, parmağını düğmeye dokundurunca, Londranın cazı, Kahirenin sazı bu otomobili dolduracak!

Havada kuşlar donup düşerken, kalorifer bu otomobile bir yaz rehaveti yapacak!

Ve sayın müdür, asîl ruhunun mukaddes kılıfını, bu otomobilde mis sabunlarile köpürtüp sıcak sularla yıkayacak!

İşte, insan gücile sürülen, insan elile ekilen, insan kolile biçilen ve güneşten kavrulmuş insan alınlarının terile sulanan topraklarımızın ofis müdürü!

Kalemimin ağzında, mânasını topraktan alan, bedduaya benzer iki ata sözü dolaşıyor:

Günahlarınızı toprak örtsün, gözlerinizi toprak doyursun!

Yusuf Ziya ORTAÇ

BİZİM KIYMETLERİMİZDEN:

Saadet İkesus

Türk Operası Yıldızlarından resimli röportaj

Gelecek sayıda okuyacaksınız

Bulgar — Gel gör bizi harb neyledi!

Döndüler Dolâplar!

Eski Paris kalmamış, sönmüş bütün mehtâplar,
Kahveler, barlar kapanmış, çalmıyor mızrâplar,
Çağlıyor dağdan bayırdan kıpkızıl girdâplar,
"Birbirine girdiler dolâplarla âplar,
"Âplar galip gelince döndüler dolâplar!"

Bir tebessüm geçmiyor sulhun yüzünden, nafile!
Hayr-umulmaz öyle atlantik sözünden, nafile!
İbret al, bak! akmasın yaşlar gözünden nafile!
"Birbirine girdiler dolâplarla âplar,
"Âplar galip gelince döndüler dolâplar!"

Çimdik

BARBAROS

25 mart 1944, cumartesi günü, İstanbul dört yüz yıl gecikmiş bir vazifesini yerine getirmiştir:

Büyük Türk denizcisi Barbarosun heykeli Beşiktaşta, etrafı geniş bir parkla çevrilen türbesinin karşısına dikildi.

Heykel, Güzel Sanatlar Akademisi muallimlerinden heykeltraş Hadi ve Zühtü tarafından yapılmıştır.

1941 de, ilk maketleri hazırlanan Barbaros âbidesi, karşımızda Türk san'atkârlarının üç yıllık emeği halinde yükseliyor. Eser, üç metre boyundadır. Bir kadırga burnunu kaide olarak alan âbidede, Barbaros iki levent ortasında görülüyor.

Âbideler jürisinin tavsiyesi üzerine Zühtü ve Hadiye yaptırılan Barbaros anıtı, İstanbul belediyesine altmış bin liraya mal olmuştur. Otuz bin lirası heykel, otuz bin lirası kaide masrafı olarak.

Barbaros anıtından: Barbaros başı

Malzeme fiyatarının bugüne göre o çok ucuz devrinde, Taksim âbidesinin iki yüz bin liraya yaptırıldığını düşünürsek, yabancı ellerde memleket dışına çıkan o servetle, Türk san'atkârlar elinde ve yurt içinde kalan bu mütevazı para arasında bir mukayeseye imkân bulmuş oluruz.

Yorulmak bilmez, yapıcı bir ruh ile yanan kıymetli Valimiz ve Belediye reisimiz sayın Lûtfi Kırdara, bu vesile ile teşekkür borcumuzdur.

Büyük Türk denizcisi Barbaros, bizim millî gururumuzdur. Şöhreti dünyanın kalbini oynatan bu eşsiz kahra-

TOPRAK!

Doğdu bir toprak anadan
Kuru bir toprak üstüne.
Serdi gölgeden bir yorgan
İki üç yaprak üstüne!

Toprağa aktı gözyaşı,
Toprak oldu arkadaşı,
Toprakta dinlendi başı:
Düştü çırçıplak üstüne!

Yusuf Ziya ORTAÇ

manı, adına anıt diktiğimiz bugünde, kısaca saygile analım:

Türk kılıcı, Viyana surlarında şakırdıyordu.

Karada yenik düşen Şarlken, bir ümide düştü: Denizde öc almak.

Bu ümitle, meşhur deniz kurdu, Cenevizli Andrea Dorya'yı kendi hizmetine aldı: Mora yarımadasındaki Koron ilk hedefti.

Bu hareket karşısında, Kanunî Sultan Süleyman, Hayreddin Paşayı, Cezayir hükümdarlığından Türk donanmasının başına çağırdı.

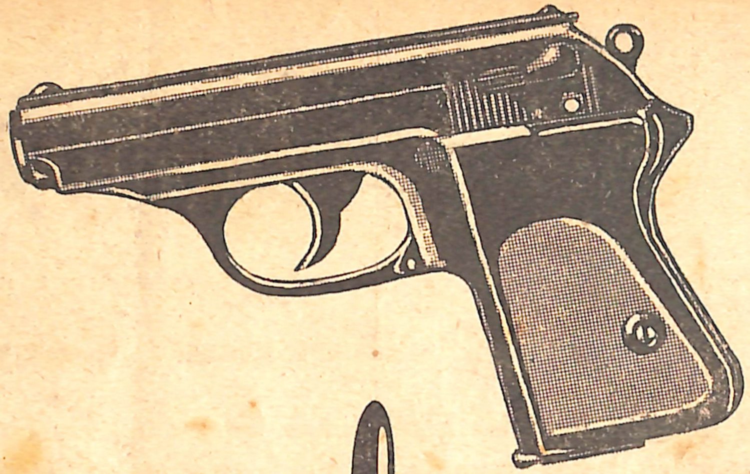
Haçlılar seferi tam kadrosile hazırlanmıştı. İspanya, Portekiz, Venedik, Ceneviz, Papa, Napoli, Sicilya donanmaları Andrea Dorya'nın kumandasında toplanmıştılar.

İşte, kahramanlık tarihinin hafızasından silinmiyecek olan meşhur Preveze deniz zaferi, Büyük Barbarosumuz tarafından, dört asır önce, böyle ona karşı bir kuvvetle kazanılmış ve büyük Türk Amiralinin adı, dünyanın hafızasında yer etmiştir.

Barbarosun sandukası başındaki şair Zikrî'nin sekiz beyitlik manzumesinden son iki mısra, Ebcet hesabile ölüm tarihini tesbit ediyor.

Kesti zıddın kökünü Zikri mücevher tarih et,
Nola Hayrettin bahri lûtfu hakta alsa nam

Akbaba

Mazbata

Birinci dünya harbinin içindeyiz. Türk askeri sekiz cephede, dünya orduları, dünya silâhları ve dünya hazinelerile boğuşuyor. Üstün kuvvetler karşısında yer yer çözüntüler başlamış.

Filistin cephesinde, aç, susuz, kanlı savaşlar veren üçüncü kolordu da güç durumdadır.

Orada döğüşen bir zabitin hâtıra defterinde şu notlar yazılı:

[23/24 gecesi vaziyet ümitsizdi. Azim ve iradesini muhafaza eden tek adam var: Kolordu kumandanı!

Fırka ve alay kumandanları, nezdine gelerek: "Kolordunun vazifesini tam yaptığını, kimsede artık dayanacak kuvvet kalmadığını, yiyecek, içecek ve cephanenin tükendiğini, herşeyin bitmiş olduğunu, döğüşe nihayet vermek lâzım geldiğini" söylediler.

Kolordu kumandanı şu kısa cevabı verdi:

— Son fişek atılmadıkça teslim olmak asker namusuna yakışmaz!

Büyük ve küçük kumandanlar mazbata yapmağa kalkıştılar. Bunu duyan kolordu kumandanı, katî bir sesle:

— Böyle bir mazbatayı kim getirirse kendi tabancamla öldürürüm! dedi.

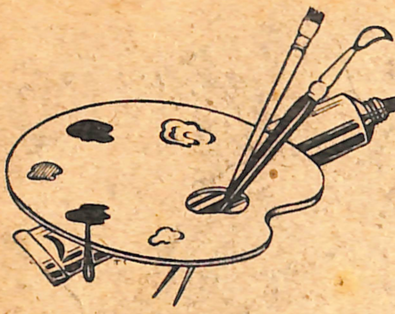
Kolordu kumandanının azmi, metaneti, zayıf kalblere kuvvet vermiş ve herkesi yeniden vazife başına koşturmuştu. Toplanan kumandanlar dağılmış ve yeni bir şevk içinde ertesi günü yapılacak muharebe hazırlıklarına başlamıştılar. (1)]

★ ★

Birinci dünya harbinde Filistin cephesinin bu çetin iradeli kahraman kolordu kumandanı, şimdi, ikinci dünya harbinde, on sekiz milyon Türkün Millî Şefidir.

Y. Z. O.

(1) Yıldırımın âkıbeti — Sayfa 183 — Sedat Paşa.

Resim

Profesör:
Leopold Levy

Prof. L. Levy

Resim bir âyindir, her iklimde bulunmaz. En büyük ve ileri memleketlerin muhakkak büyük ressam da yetiştirmesi şart değildir.

Bugün beynelmilel bir sergi yapılsa, Türk resmi, erbabı için, şüphesiz dikkati çekecek resimlerin en baştalarından olacaktır.

Leopold Levy elimdeki kitabın ne olduğunu sordu. Bu kitap «Gülzarî Savab» idi. Okuduğum fıkra yazının faziletinden bahsederken Hazreti Süleyman ile İblis arasındaki şu mükâlemeyi kaydediyordu:

Süleyman — Kalem nedir?

İblis — Geçici bir rüzgâr.

Süleyman — Kalemi zaptetmenin çaresi nedir?

İblis — Yazmaktır.

Leopold Levy yerinden fırlıyacak gibi oldu:

— Aman, dedi, Paul Valery'in şiirleri gibi.

Ve mütevaziane ilâve etti:

— Ben de buna benzer bir şey düşünmüştüm. Hattâ, beş on satır yazmıştım bile. Yanımda olsaydı okurdum.

Israrım üzerine anlattı:

— Dans ile rüzgârı görüştürüyordum. Rüzgâr zamanı durdurarak ona bir şekil verebildiği için dans kıskanıyordu. Buna benzer bir şey, evde bakayım, bulursam gönderirim.

— İblisin hakkı varmış, iyi ki yazıp baptetmişsiniz, yoksa unutacaktınız.

Gülzarı Savab, Fransanın en iyi yirmi ressamından biri olan Leopold Levyn'in aynı zamanda bir de şair olduğunu böylece meydana çıkarırken kendisine sordum:

— Ne zaman bir sergi açacaksınız?

— Memleketinizden ayrılacağım vakit.

— O halde hiç bir vakit.

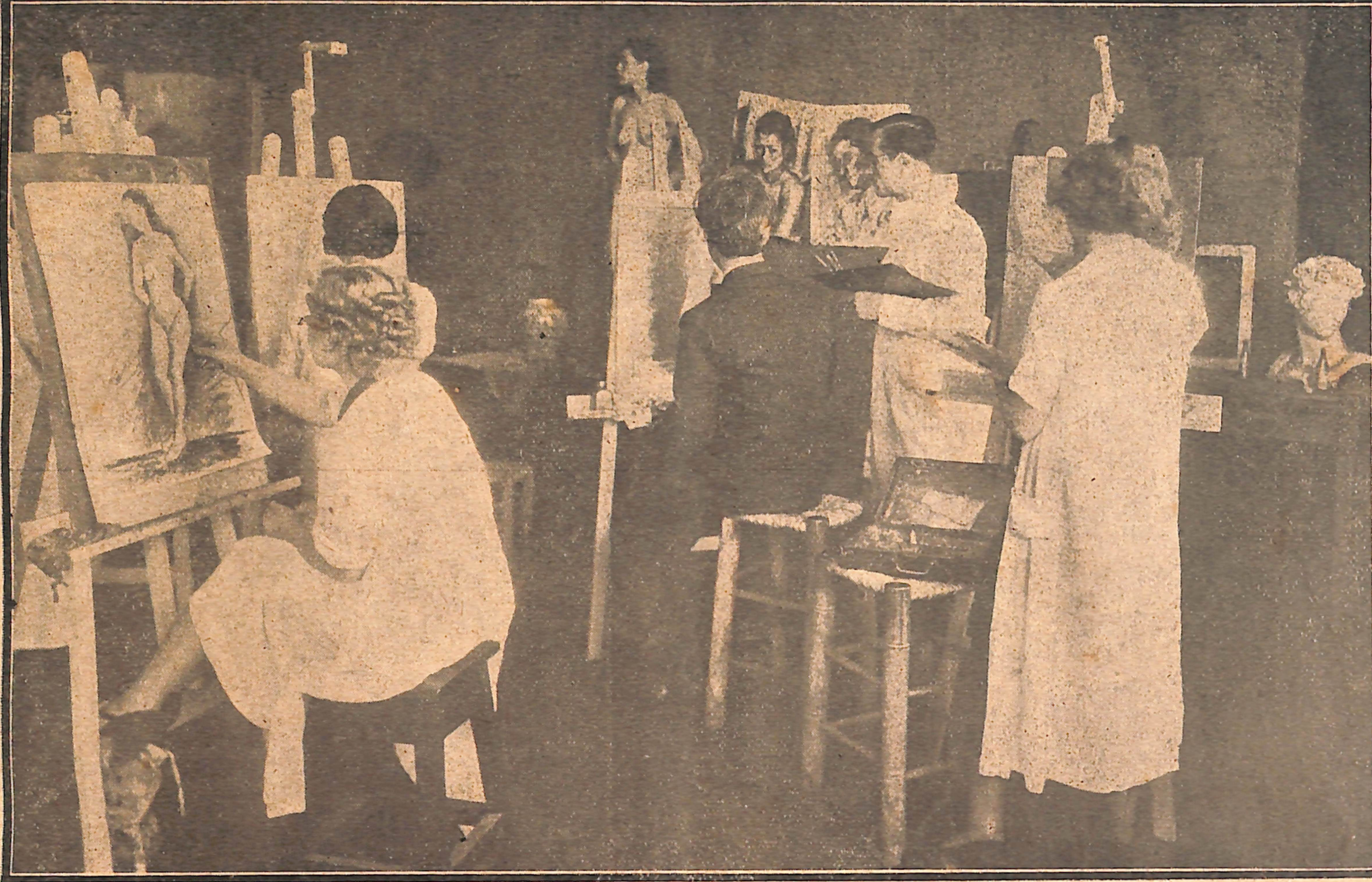
Gülümsiyerek teşekkür etti. Ben mükâlememizin bu şekil alışını kendisile bir mülâkat yapmağa fırsat buldum:

— Fakat buraya geldiğiniz zaman bir sergi yapmıştınız?

— Hakkınız var. Altı sene evvel buraya geldiğim vakit bir sergi yaptım. Fakat sebebini size şimdi açıkça söyliyebilirim. Ben, Türkiyeye Maarif Vekâleti tarafından davet edildiğim zaman, burada nasıl karşılanacağımı, nasıl bir san'at muhiti bulacağımı bilmiyordum. Hele bir Akdemiye profesör olarak davet edilince... Biz, Fransada, Derain, Matisse, Despiaux gibi arkadaşlarla, Akademi ile mücadeleye girişmistik, muvaffak da olmuştuk. Kendi kendime «şayet diyordum, Türkiyedeki akademi, bizim burada mücadele ettiğimiz zihniyet ile idare edilecekse benim orada bulunmama lüzum kalmıyacaktır» Bu endisede haklı idim. Bununla beraber arkadaslarla Paris'de giriştiğimiz mücadelede muvaffak oluşumuz beni ümide düşürdü, makbul olan ve orada kabul ettirdiğimiz düşüncelerin burada da tatbik sahası bulması için bir mâni tasavvur edemiyordum. Bu tecrübeye girişmek değerdi, geldim.

Profesör İbrahim Çallı: Atelyesinde bir talebesile...

Güzel Sanatlar Akademisinde: Profesör Feyhman'ın atelyesi

Burada muhakkak ki şüphe ile karşılaşacaktım. Bir taraftan benim san-atta ihtilâlci olacağımdan korkanlar olacaktı. Bir taraftan da, kendilerine, san'at hakkında bir nevi Berlitz metodu getirerek 25 derste tablo yapmasını öğreteceğimi bekliyenler bulunacaktı. Ve ben, en nankör bir vaziyette kalacaktım. Yâni iki ucun ortasında..

Sergiyi bunun için açmıştım. Yâni, bir bakıma kendimi teşhir ettim. Memnuniyetle gördüm ki, [illegible] buradaki hava müspettir. Burada sevimli ve anlayışlı bir muhit buldum ve Türkiyeye hâs müvazene sayesinde, san'atta gidilecek yegâne membaa, tabiata varmak hususunda anlaştık

Bir an durarak devam etti:

— Anlaştık. Çünkü burada, Parisde tecrübeler geçirmiş, en büyük Fransız ressamlarının yanında onlarla beraber çalışmış, tenkidî fikirleri mevcut bir çok ressam da buldum, onların itimatlarını kazandım. Bu sa girdikleri zaman edinmemeleri imkânsız tesirlerden kendilerini kurtarmak yolunda idiler ve şahsiyetlerine avdet ediyorlardı. Kendilerile birlikte çalıştık. Bugün görüyoruz ki, bu faaliyet olgun meyvalar vermektedir. Dört beş senedir atelyelerimizde çalışarak, bizim kendilerine verdiğimiz telkinlerin ne kadar doğru olduğunu gösterenler çoktur. Bu telkinler hiç bir zaman onları şahsiyetlerinden ayırmamıştır. Bilâkis, hepsinin şahsiyetlerinin inkişafına sebep olmuştur. Çünkü hiç birisi biribirine benzememektedir. Br taraftan da genç bir nesil ye[illegible]tişmiştir. Bu nesil, Avrupaya gitmedi[illegible]ği, orada büyük ressamların «orjinal» eserlerini görmedikleri halde, onla[illegible]n isrinde yürümektedir ve şayet bir g[illegible]ün Avrupa müzelerine gidip büyük [illegible] eserleri görecek olurlarsa hiç bir vakit [illegible] şeklin tesirinde kalıp aldanmıyacaklar, [illegible] özünün ne olduğunu anlıyacaklardır.

— Üstadım, res[illegible]imden bahsederken, meseleyi yalnız ak[illegible]ademiye inhisar et-

Profesör Kenanın nefis bir

Son Ötüş

Ben, köye alıştığımı zannettiğim zamanlar henüz şehirliydim. Köylü olamamıştım, olamıyacaktım da. Gece saat on ikide, birde yatan sabah saat on ikide, birde kalkan, öğleden sonra dörtten altıya, yediye kadar uyuyan, bir adama köylü denemezdi. Böyle bir adam için köy bir menfaat, bir cehennem, hattâ bir mezardı. Ben gençliğimi işte böyle bir mezara gömmüştüm.

Bütün köye hâkim bir tepede, geniş bahçeli küçücük bir evde oturuyordum. Buraya ne bir hastalığın son sızılarını dindirmek ne de hayalimden bir güzeli silmek için gelmiştim. Sadece canım sıkılıyordu ve benim her tuttuğum işte, her fırsatta yalnız bırakan dostlarımın yüzünü görmemek için. Onları ve yaşadığım hayatı bile unutarak yeniden dünyaya gelmek istiyordum. Bu isteklerimin yarısında muvaffak oldum, yarısında olamadım. Uyuduğum zamanlar -ki aşağı yukarı günün on iki saatini uyku ile geçiriyordum- hepsini, yaşadığımı bile unutuyordum. Uyanık geçen zamanlarda ise onlar daima benimle beraberdi. Tozlar içinde boğuşan şu iki köpek onlar, şu yırtık pantalonlardan etleri görünen sefil onlar, şu leyleğin takırtısı, şu yanık şarkı, şu karıncanın etime saplanan iğnesi, şu ağacın fırıltısı, şu ölü iklim...

Hepsi, hepsi onlar. Çok defa bütün bunları korku ile seyreder ve işte köy bu! derdim.

Fakat bir sabah, hiç alışık olmadığım halde erken uyandım ve bu erken uyanış her şeyi değiştirdi.

O gece lâmbamı söndürürken kulaklarım yalnızlığın uğultusu i… e doluydu. Gece, yatağımda bir … yandan bir yana dönerken kafa tası… nda yine bu bitmeyen uğultuyu du… uyordum. Fakat, sabahleyin çakıl taş… ları üstünde sırıldayan ışıl ışıl bir … su sesi ile gözlerim açıldı: Pencere… nde bir kuş ötüyordu. Şimdiye kad… ar kulaklarımın rastlamadığı güze… l bir sesti bu. Perde perde yüks… eliyor, alçalıyor, durgun sabah mavi… liği içinde ürpererek eriyordu.

Güneş henüz … doğmamıştı. Pencere kenarına gittim ve bu büyülü sesin çerçevesi içinden yepyeni bir manzara gördüm: Köy rüyada bile inanamıyacağım kadar değişmiş, güzelleşmişti. Orağa ve çapaya gidenlerle dolu bir arabanın uzaklaşması, bir sürünün yamaca tırmanması, tavuklara yem veren bir kadının mahmurluğu, avluya sıçrayan bir horozun keskin renkleri, bir genç kızın dumanlı bakışları ile, köy, bir hayal kadar sıcak ve tatlı idi.

Biraz sonra etrafı sis kapladı. O zaman, dumanlı gözlerle bakan kız bir rüya oldu. Tavuklarına yem veren kadın silindi ve karşıda yüksek tepede sis içinden birer ada gibi yükseldiler. Bir çoban, Musanın kabilesini denizden geçirişi gibi, sürüsünü sisler arasından tepeye çıkardı ve bütün bu güzellikleri pencerenin kenarına konan kuş tatlı sesi ile uzun uzun besteledi.

Bu kuş, memlekette nadir görülen cinslerdendi. Kimbilir hangi iklimin

Kadri Gökalp

— Arkası 14 … fada —

— Bu sıcak sulu, kaloriferli, buzdolaplı, radyolu, salonlu, yatak odalı otomobili yaptıran Toprak Ofis müdürünün ismi neymiş ?

— Ahsen...

— Yanlış.. "Ah, sen !„ olacak !

Apartman

Bay, sigarasını içerek gazete okuyordu:

Bir yatak odası, bir salon, mutfak, banyo, sıcak su, kalorifer.

Bayan, mahmur gözlerle karyoladan fırladı:

— Aman kaçırmıyalım. Tam bize göre!

Bay, hazin hazin başını salladı:

— Apartman değil karıcığım, eski Toprak Ofis müdürünün otomobili.

●

Kurşun

Bir hırsız yakalanmış: Defterdarlığın kurşunlarını sökerken..

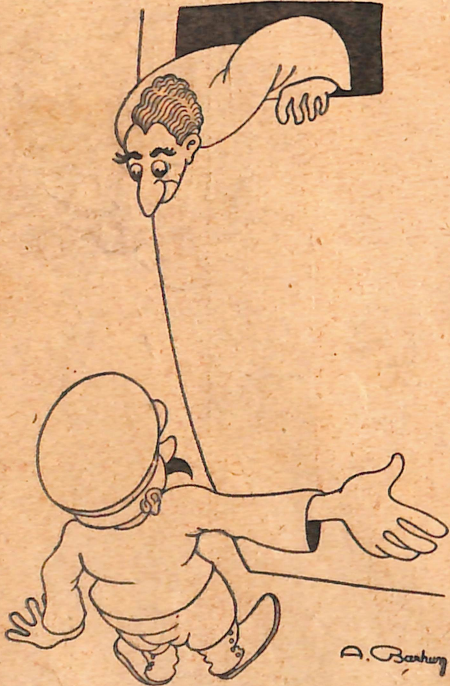
Sormuşlar:

— Niçin çalıyordun bu kurşunları?

Herif hazır cevapmış:

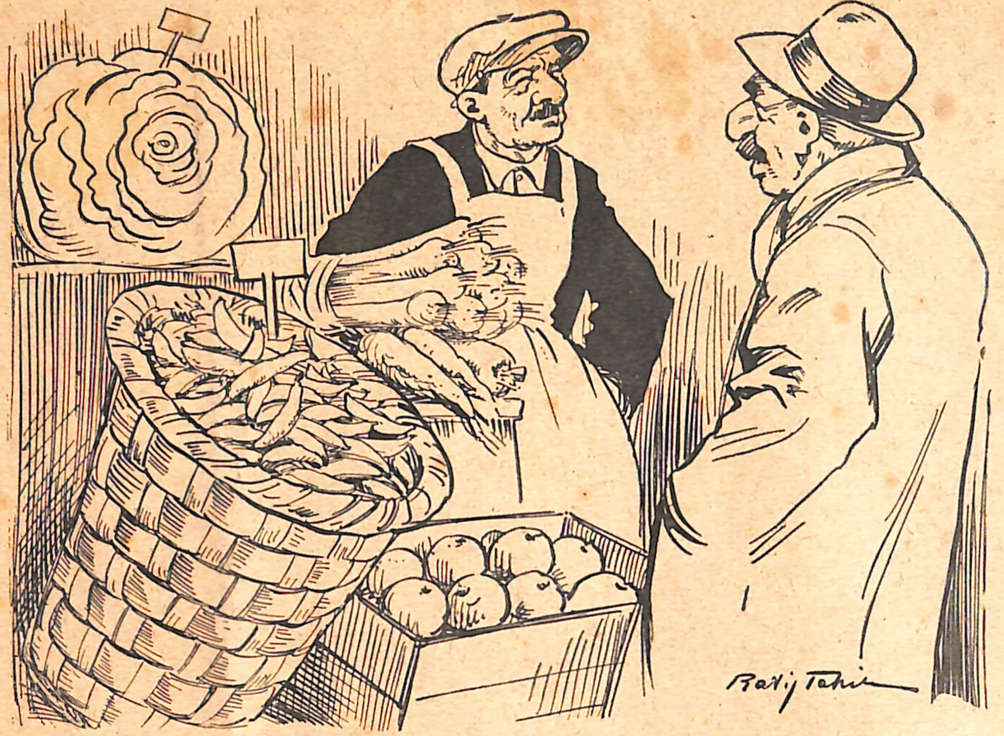
— Tabanca kurşunu yapmak için, demiş.

Anlaşılan, züğürtlükten meteliğe kurşun atacakmış!.

Penceredeki — Ayol işitmiyor musun ? .. Herif yangın var diye bağırıyor.

Bekçi — Aldırma beyim.. Gari si, ya manto istiyidir, ya iskarpin!

— Bu yıl bakla fiyatları çok ucuz bayım...

— Elbet, herkes dilinin altındakini çıkarmağa başladı artık !..

SANAT ADAMI

Nizameddin Nazifin bir yazısı çıktı. Genç Tepedelenli bunda, girdiği hapishanelerin birinde -hangisinde olduğunu bilmiyoruz! nasıl üfürükçülük ettiğini anlatıyor. Muharrirlikten ne kadar kazandığını tahmin edemiyeceğiz, fakat nefes ederek, üfürükçülük ederek lordlar gibi yaşadığını söylüyor.

Nizameddin Nazifin üfürükçülüğü üzerine, bizde asıl mesleklerinden başka isler yapan meşhurları düşündük. Bunların etrafında küçük bir inceleme yaptık. İste tesbit ettiklerimiz:

Ahmet Mithat Efendi — İyi suculuk.

San'atkâr Hazım — Biracılık, piyango biletciliği, ud hocalığı, İstanbul belediyesinde memurluk, Karagözcülük.

Behzat Butak — Şekercilik, şerbetçilik, pastacılık.

Muharrir İzzet Melih — Tütüncülük, tramvaycılık.

Mesut Cemil — Almanyada sinema figüranlığı (hem de haydutlar rolünde)

Halide Pişkin — İstanbul postahanesinde memurluk.

Münir Nureddin — Avukat kâtipliği.

Hüseyin Suat — İzmir vapurunda doktorluk.

Vâ-Nû — Odun kesicilik, seyyar satıcılık (heykel, büst satışı)

Cemal Nadir Güler — Tabelâcılık.

Ratib Tahir — Tavukculuk kuşculuk.

Bedia Ferdi — Telefon santralinde matmazellik, Fransızca hocalığı

Talât Artamel — Şoförlük.

Bütün bunlar bizde meşhur adamın büyük mücadelesini gösteren misallerdir. Ve daha yazılsa bir cok sütunlar dolar. Hattâ tiyatro tarihinde yer etmis kimselerin meselâ bıçak bileyiciliği yaptığını:

— Hani!. Bileyici!. diye sokak sokak dolaştığını görürüz!

San'at adamının pasta yapmadan, şerbet satmadan geçinmesine imkân yok mu?

Hikmet Feridun ES

●

Kâr Haddi

Artık yazıla yazıla usanç verdi: Ticarette kâr haddi tesbit edilecekmiş.

Canı yanık bir dar gelirli, yine bu havadisi gazetelerde okuyunca inledi:

— Nafile... Haddini bildiremiyecekler!.

OLAYLAR ALAYLAR

Resim Sergisinde

Dağcılık klubünde açılan resim ve heykel sergisini geziyordum. Birden, ütat Çallının güler yüzü karşıma çıktı:

— Teşekkür ederiz arkadaş, zahmet edip sergimize gelmişsin. Nasıl buldun tablolarımızı?

— Vallahi daha pek bulamadım üstat, araştırıyorum...

— Hakkın var, gel beraber araştıralım.

Bir tablonun önünde yan yana durduk: Renk, renk, renk. Damla damla, fırçadan serpilmiş gibi renk benekleri?

Seyircilerden biri, ayrılırken arkadaşına mırıldandı:

— Bilmece!

Ben, elimdeki kataloğa baktım: (Bedri Eyuboğlu: Kahve) yazıyor.

Başımızı çevirdik: Hayret!. Hemen hemen bunun eşi bir tablo daha.. Tekrar kataloğa göz attım: (Eren Eyuboğlu: Beyazıtta Çinarlı kahve)!.

Çallıya sordum:

— Üstat, bu sanatkâr karı-kocadan kim kimin tesiri altında kuzum? Bayan Eren mi Eyuboğlunun, yoksa Eyuboğlu mu Bayan Erenin?.

Çallı, uzun, zeki bir gülüşten sonra:

— Vallahi arkadaş, dedi, ne söyliyeyim, bilmem ki... Erenlerin pek sağı solu belli olmaz!

Bu aralık, yanımızda ufak tefek, ışıl ışıl gözlü, yerden bitme biri peyda oldu:

— Vaaay, Bursalı, tebrik ederim, tebrik ederim.

Çallı, âdetâ tutup havaya kaldıracakmış gibi, bu mini mini adamın elini hararetle sıkıyordu.

Bu, ressam Şefikmiş! Heyecanla sordu:

— Hangisini daha çok beğendin üstadım?

Çallı, yutkunarak cevap verdi:

— Natürmort'u. Bu meyva pahalılığında o nefis modelleri nereden buldun yahu?

Bursalı Şefik ellerini uğuşturarak itiraf etti:

— Manavdan iki günlüğüne kira ile aldım üstadım!.

Kapıdan çıkarken, Bursalı Şefik, gözleri bir esnaf kurnazlığile parlayarak Çallıya beni işaretle fısıldadı:

— Beyefendi acaba bir tablo almaz mı?

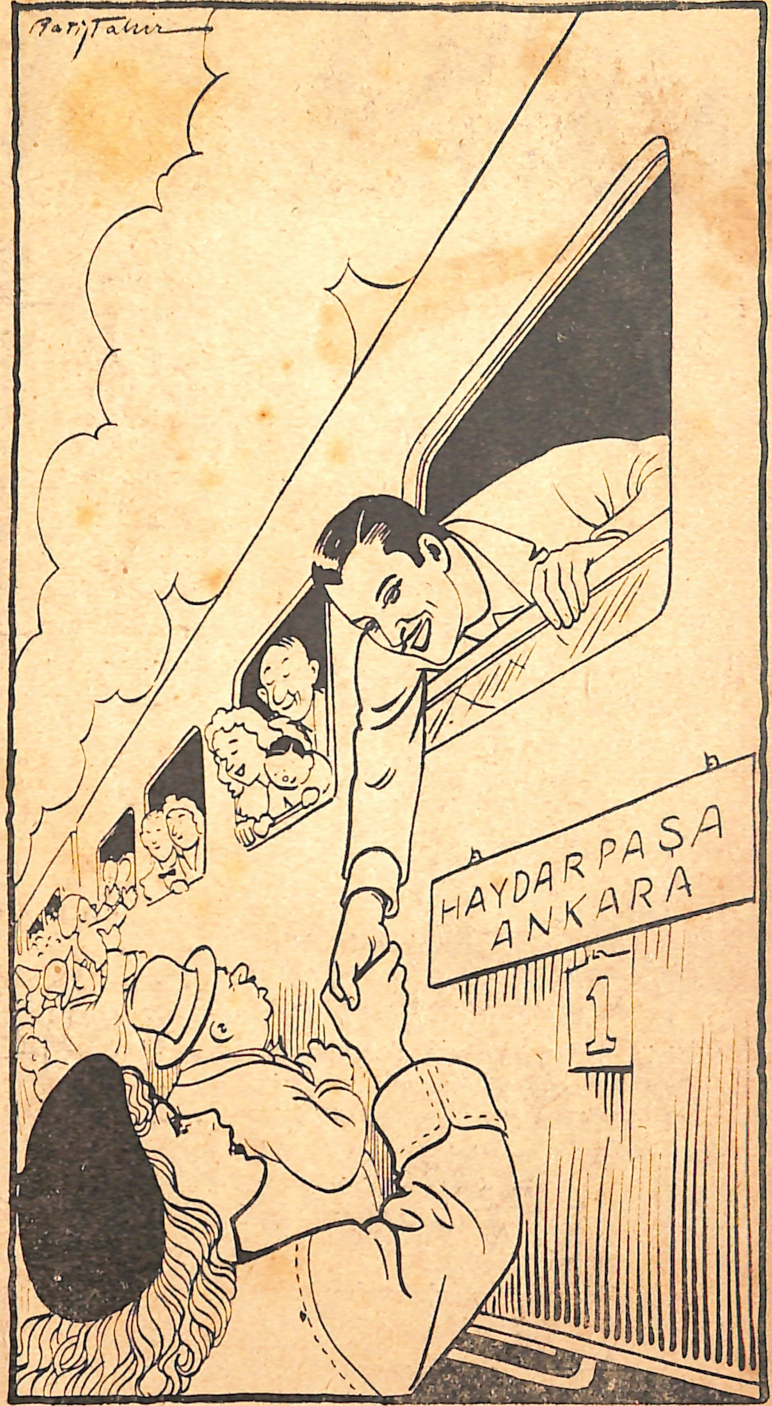
Çallı İbrahim, tekrar meşhur kahkahalarından birini attı:

— Alır, alır ama, ancak senin manavdan modellik meyva alışın gibi, kira ile!

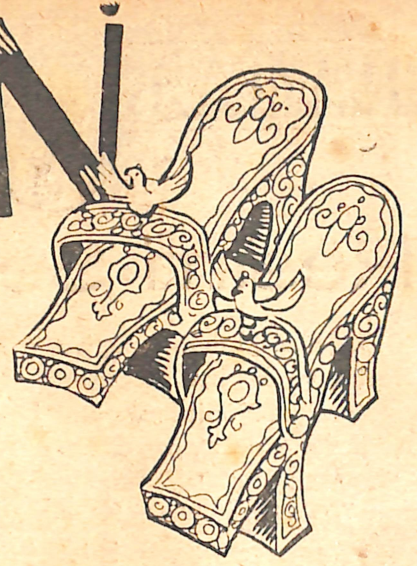
— Dikkat ediyor musun, artık hayat pahalılığından eskisi gibi şikâyet eden yok.. Neden acaba?
— Kimsede şikâyet edecek takat kalmadı da ondan!

Posta, telgraf, telefon ücretlerine zammedildi !

Kadın — Söyle bakayım: Beni unutmadığını ispat için ne fedakârlıklar yapacaksın?
Erkek — Hergün mektup yazacağım, her hafta telgraf çekeceğim, her ay telefon edeceğim !..

KUŞLU NALIN

Tefrika No. 4 | **Yazan: Hikmet Feridun ES**

Fakat aşağısı hamam değil sanki tatlıcı dükkânı Mahallebi Nezihe, Revani Zeynep, Kaymak Tabağı.

Natır kadın kâtibi deliğin önünden kaldırdı.

— İşte böyle arslanım!.. dedi.

Kâtip istemiye istemeye çarşafın pelerinini düzeltirken:

— Geceki âlemden çengilerin haberi var değil mi?

— A var ya... Hepsine söyledim. Baksana en iyi oyunlarını geceye saklıyorlar. Onlar zaten geceleri oynamadan, şarkı söylemeden uyuyamazlar.

— Öyle ise siz hepsini hazırlatın... Haa! Bizim bey buz meraklısıdır. Buz da buldurun.

— Buz bulamazsak bile dağdan kar getirtiriz. Aman kuzum siz de arka taraftan kimseye görünmeden geliniz gözcük var, kem gözcük var değil mi?

Çopur kâtip peçesini örttü. Acemi adımlarla etekleri ayağına dolaşarak ve yine arka merdivenden kapıya geldi, dısarı çıktı.

«Ana Kadın» onun arkasından bakarak derin bir nefes aldı.

GECELEYİN HAMAM!

«Kuşaksız Hatun» hamamı,gecenin karanlığı içinde, uzaktan bir gölge yığını halinde görünüyor. Halbuki içerisi kocaman ve heyecanlı bir kalbin içi sanki. Şehir duvarlarının bittiği yerden, arka sokaktan bir takım insan karaltıları, ayrı ayrı; bir hayalden daha sessizce yürümeğe çalışarak hamama geliyorlar, külhan kapısından içeriye ve yine bir hayalden daha çabuk süzülüyorlardı.

Hamamla, şehrin son duvarları arasında pek uzun gayetle çamurlu, bilhassa mandaların yer yer ve feci bir surette kirlettikleri yolu bata çıka yürümek lâzımdı. Sonra bu yol dakikalarca mezarlıklar arasından geçiyordu. Hattâ hamama varmak için bir aralık onu tamamile bırakmak ve mezarlığın tam ortasından vurmak icabediyordu.

Macuncu zade de böyle yaptı. Dikkati üzerine çekmemek için Çopur kâtiple ayrı ayrı yola çıkmışlardı.

Macuncu zade zaten son derecede korkak bir adamdı. Mezarlıktan daima ürkerdi. Hele gece kabristandan geçmek onun için bir ölüm demekti.

Lâkin işte zaman zaman sinsi ve ince bir yaz yağmurunun yağdığı ve ara sıra durup dururken kuduran acaip bir kasırga altında Macuncu zade toprak kabartıları ve yatık mezar taşları arasından sıçraya sıçraya ilerliyordu. Yaz kış elinden hiç eksik etmediği şemsiyesile onun uzaktan gölgesini görenler, kendisini ip üstünde marifetler gösteren bir cambaz sanabilirdi.

Lâkin 30 senedenberi insan eli değmeyen bu mezarlık bu gece hakikaten pek korkunçtu. Servilerin tepesine kadar inen bulutların altında her mezar taşı pusu kurmuş bir azrail, Macuncu zadenin yolunu bekliyen bir hortlak gibi idi. Lâhitlerin hemen hepsi sağa sola fırlamış ve kapakları açılmıştı. Yağan yağmurlardan bu toprak âdetâ şişmiş ve hayret edilecek kadar yumuşamıştı.

Bunun için ara sıra Macuncu zadenin yaz olmasına rağmen ayağından çıkarmadığı lâstikler bu yumusak kabarıklardan birinin içine girip kayboluveriyordu.

Zaman zaman kocaman çatlaklara ve kendi kendine açılmış çukurların içine dalıyor, ayakları bir takım takırtılı şeylere değiyordu. O zaman Macuncu zade, tıpkı çıplak ayakla denize girip, kıyıda Yengeçlerin, kabuklu kabuklu, kıskaçlı kıskaçlı hayvanların üstüne basmış gibi ürpertilerle ve hızlı adımlarla, sıçraya sıçraya koşuyordu. Bu deliklerden bir el kendisini toprak altına çekecekmiş gibi geliyordu.

Fırtına gittikçe alıp yürümüştü. Asırlık serviler ihtiyar gacırtılı inlemelerle hep birden sağ tarafa doğru secde ediyorlar, gece kuşları çırpınarak, ve akla gelmiyecek istikametler çizerek uçuşuyorlardı.

Macuncu zade bu ahret havası içinde iliklerine kadar titriyordu. Onun bu fırtınalı gecede mezarlıklar içinden geçerek yaptığı korkunç gezintiyi göze alması için pek mühim sebepler, pek mukavemet edilemiyecek zevkler olması lâzımdı.

Nitekim ki vaziyette böyle idi. Kim derdi ki bu servilerin yerlere kapattığı mezarlık bir ılık cennetin yolu idi. Biraz sonra bu cenette çıplak meleklerin arasında ve sinirleri gevşeten sıcak buğulu bir hava içinde kendini bulacak, mermerlere boylu boyunca uzanacaktı.

Macuncu zade adımlarını hızlandırdı. Yağmur taneleri fındıklaşmıştı.

Nihayet hamam; kubbelerinin karaltıları ile gözlerinin önüne serildi.

Zaten mezarlığın sonuna da gelmişti. Kabristanın bir sed halindeki köşesinden tekrar yola atladı. Ve gecenin karanlığında ayakları bir şeye battı. Hay kuruyasıca mandalar hay!.

Kuşaksız Hatun hamamının külhan kapısına geldiği zaman iliklerine kadar ıslanmıştı. Kapının içinde bir gölge onu karşıladı. Başka bir gölge de koluna girdi:

— Islanmışsınız aslanım. Hemen sovunun, size sıcak peştemallar verelim. Hamama giriverirsiniz.

— Arkası var —

YILDIZ BARIŞI

Birleşik Amerika ordularında şimdi bir uçak subayı olan James Stevart iki ay izinle Holivuta dönmüştür. Beyaz perdenin bu erkek yıldızı, şimdi genç sanatkâr Jinx Falkenburgla beraber bir harb filmi çeviriyorlar. Adı (İki Şehap) dır.

Filmin kısaca mevzuunu anlatayım:

Birinin pilotu kadın öbürünün erkek, iki düşman tayyare gökte çarpışıyor. İkisinin de makinaları sakatlanıyor. Pilotlar paraşütlerini açıp atlıyorlar.

Biraz sonra, birbirinin elini sıkan iki can düşmanından erkek, karşısındaki hasmının bir kız, hem de güzel bir kız olduğunu hayretle görüyor

Savaş, barışla, hem de buseyle mühürlenen bir barışla sona eriyor.

İnsanları sulha çağıran, kardeşliğe çağıran bir nevi propaganda filmi.

Holivutun yeni hazırlıklarından biri de (Yılbaşı hediyeleri) dir. Baş rolü, şimdiye kadar Tarzan filimlerinde alkışladığımız Maureen O' Sullivan oynadığı bu eser, babası, kardeşi, kocası aynı cephede harbeden bir genç kadının, yılbaşı gecesi onlara hediyeler yetiştirmek için katlandığı fedakârlıkları gösteriyor.

Filmin sonu çok hazindir. Bir bomba parçasile yaralanan genç kadın, babasının, kardeşinin ve kocasının kolları arasında gözlerini kapıyor!

Hususî Muhabir

SON ÖTÜŞ

— Başı 8 inci sayfada —

ılık ormanlarından kalkmış, tesadüf onu pencereme kondurmuştu. Hâkim rengi sarı idi. Boynunda, kanatlarında göğsünde yer yer kırmızı yeşil tüyler vardı ve bunlar onu bir kat daha güzelleştiriyorlardı. Ona baktıkça, on yedi yaşında, narin yapılı, başak renkli ve olgun ekinler gibi sarı saçlı bir kız görür gibi oluyordum.

Bir aralık ötüşünü kesti ve sanki içeri girmek istiyen hareketlerle cama çarptı. Onun asla girmiyeceğini bildiğim halde pencereyi açtım. Açar açmaz tıpkı onun gibi yeşil pençeleri cama tırmanan incir ağacının üzerine uştu. Yüzünü köye çevirdi. Ve uzun uzun, tatlı tatlı ötüşüne başladı.

O gün kulaklarımda hep bu ses vardı. Onunla yattım, onunla uyudum ve onunla uyandım: Kuş yine penceremde idi.

Bu geliş gidiş ikimizi dost yapmıştı. Artık penceremin kenarına koyduğum yemleri benim karşımda korkmadan yiyordu. Bu yakın dostluk sayesinde onun bir za'fını yakaladım: Taklit edilmesine asla razı olmuyordu. Ötüşlerini ezberlediğim için onunla yarışa giriyordum. Ben ıslığımı bitirir bitirmez, hattâ çok defa bitirmeden o başlar, küçük renkli başını kaldırır, kuyruğunu hafif oynatır, gözlerini kapar ve ciğerlerinin son nefes zerreciklerini tüketinceye kadar öterdi. Sonra hiç yerinden oynamadan bana bakar, eğer ıslığa başlarsam bir an evvel bitirmem için, daldan dala sıçrar, kanatlarını çırpar ve çok defa ötüşü ağzımdan alırdı. Bir kere bu yüzden küçük bir tehlike bile atlattı:

İncirin üzerinde idi. Ben, bu vefalı dostu çıldırtmak için ne lâzımsa yapıyor dakikalarca ondan öğrendiğim nağmelerle uzun uzun ötüyordum. Bitirir bitirmez o başladı ve öyle inat ve öyle inat etti, öyle uzun, öyle yürekten öttü ki, incecik ayaklarında derman kalmadığından konduğu daldan kayarak yapraklara çarptı alt tarafta kalın bir dalda zor tutunabildi. Fakat hâlâ ötüyordu.

Her sabah pencereme konan, beni tatlı ve sevgili sesi ile uyandıran bu kuşun dostluğu, bana bir gönül macerası kadar güzel geliyordu. Artık bir gün, bunun biteceğini, âdetâ kıskanç bir korku ile düşünüyordum.

Bu korku, bu düşünce bana bir fikir ilham etti: İstedim ki beraber geçirdiğimiz hulya saatleri büsbütün unutulmasın. İstedim ki, kuşum benden bir işaret taşısın.

Bu çok kolaydı. Onu elimle bile tutabilirdim. Fakat tedbirli davranmayı daha uygun buldum. Ve köyden tedarik ettiğim yeşil ökseyi pencereme taktım.

Ertesi sabah kuşum öksede başı aşağı sarkık düşünüyordu. «Vay benim yavrum!» diye, tatlı bir çığlıkla onu avuçlarımın arasına aldım. Büzülmüş, sinirli hareketlerle başını oynatıyor, kalbi korku ile çarpıyordu. O sırada evime gelen yaşlı bir ihtiyar düşüncemi anlayınca: «Nafile, dedi, boyasan yağmur siler, ip bağlasan çalılara takar.»

Hayır, ben yapacağımı biliyorum. O benim işaretimi ölünceye kadar taşıyacaktı:

Kalktım, dolaptan bir sap kırmızı ibrişim çıkardım, sonra, hâlâ kalbi avuçlarımda atan kuşumun bir ayağını iyice zamkladım. Bacağına dolanan ibrişim âdetâ ikinci bir deri gibi kemiğine yapıştı. Pencereden avucumu açınca, kuşum, tek ayağında kırmızı çizmesile havalandı.

Ertesi sabah gelmemişti. Öbür günler de gelmedi. Boş yere her sabah kalkıyor, pencere kenarına yem serpiyor, ondan öğrendiğim nağmelerle uzun uzun ötüyordum.

Aradan bir yıl geçmişti. Bir sabah, ansızın geldi. Sessiz sedasız penceredeki yerine kondu. Küçücük vücudunu yorgun bir bırakışla âdetâ oturduğu yere sermişti. Boynunu kaplayan sarı tüyer kirliydi. Uzun kuyruğunda kuru çamurlar vardı. Berbat bir kış geçirdiği belliydi. «Yavrucuğum!» diye sevinçle ellerimi uzattım. Güçlükle vücudunu kımıldatarak tek ayak üzerine bir iki defa zıpladı. Evet, tek ayak üzerine! Artık, benim hâtıramı taşıyan öbür ayağı kurumuştu. Derisine yapışmış kırmızı ipliği ile, kurumuş bacak, sabah rüzgârında koptum kopacak bir son bahar yaprağı gibi sallanıyordu. O dakika içimden bir şeyin, ağır, ezici bir şeyin kopup yuvarlandığını duydum.

Onunla tekrar dost olabilmek için: Bu ayağı kurtarmak, yahut kesmek. İkisini de yapamadım. İnsanlara mahsus soğukkanlılıkla onu avuçlarımın arasına aldım. Ona acıyordum. İçim ıstırapla dolu idi. Göz yaşlarımı kirpiklerimde güç tutuyordum. Fakat beni asıl titreten bunlar değildi: Onun küçücük kalbinin telâşsiz atışı idi.

Ben, elimde cinayetimi taşıyordum. Halbuki o gagasından bir şikâyet çığlığı bile çıkarmıyor. Bir zamanlar beni ve belki kendisini de mesteden sesini unutmuştu. Artık hiç kıprdanmadan duruyor, verdiğim yemleri bulanık gözlerle bana bakarak tembel tembel yiyordu.

Bu kuş niçin geri gelmiş bu halile niçin bana görünmüştü? Hayalimde eski varlığile yaşasaydı olmaz mıydı? Ben yaptığımın acı mânasını anlamıştım. Bunu yüzüme vurmak ancak insan oğluna yakışırdı.

Yoksa bir yıl aralarında yaşadığı hemcinsleri, ayağındaki bu kırmızı ipeği gizli bir gönül macerasının işareti sanıp aralarından mı atmışlardı onu? Bana anlatmak istediği acı bu mu idi yoksa?

Eğer bu küçük kuş dönüşünde yırtıcı bir kartal olup gözlerime pençe atsaydı, bir hortlak olup rüyalarıma girseydi yine bu azabı çekmezdim.

Günler geçti. Uzun, acı günler... Nihayet, bir sabah onu penceremden aldım. Yüksek, uzak tepelere doğru yürüdüm. Onu bırakacaktım artık. Dağ başlarında, uçsuz bucaksız göklere bırakacaktım: Uçsun, çok uzaklara uçsun. Bana bir daha görünmesin!

Bütün i護ademi beş parmağımda toplayarak avucumu açtım: Dudaklarımda duaya benzer bir hıçkırıkla... Hiç sağa sola çırpınmadı. Bir an evvel sonsuzluğa kavuşmak ister gibi kanatlarının bütün kuvveti ile ilerledi, sonra toparlanarak havada bir kurşun gibi kayboldu.

Ertesi sabah birden bütün günahlarımdan yıkanmış gibi sevinçle yatağımdan fırladım: Kuşum penceremde ötüyordu. Ne ötüş, ne ötüş, ne ses, ne

— Başı 6 ıncı sayfada —

tirdik gibi geliyor bana. Ben sizin alelûmum Türk resmi hakkındaki görüşünüzü de öğrenmek isterdim.

— Akademiden bahsederken, aynı zamanda Türk resminden de bahsettiğime kaniim. Çünkü, yukarıda bahsettiğim teşriki mesaiden doğan mistik akademinin kapılarını aşmıştır. Esasen buradaki akademi, belki de dünyada eşine rastlanması güç bir mevcudiyettir. İstanbul Güzel San'atlar Akademisinde dünyanın en liberal ve en yaşayan san'atı vardır ve bütün ressamlarda mukaddes bir birlik yaratmaktadır. İstanbul Güzel San atlar Akademisinde yapılan ve müspet netice veren tecrübe sayesinde elde edilen san'at anlayışı, bir Matisse ile bir Poussin'in ayni özden birer san'atkâr olduğunu kabul ettirmiştir. Zira, her ikisi de yaşayan san'at yaratmışlardır ve yaşayan san'at kılâsik san'atın tâ kendisidir.

— Bu anlayışa varmış olan Türk ressamının beynelmilel sahadaki varlığı sizce ne olabilir?

— Resim bir âyîndir, her iklim de bulunmaz. En büyük ve ileri memleketlerin muhakkak büyük ressam da yetiştirmesi şart değildir. Tarihte de görürsünüz, nice büyük milletler vardır ki büyük ressam yetiştirmemiştir. Vakia, Türkiye için böyle değildir. Bu gün beynelmilel bir sergi yapılsa, Türk resmi, erbabı için, şüphesiz nazarı dikkati çekecek resimlerin en baştalarından olacaktır.

Leopold Levy'yi bir hasta ziyaretinde hasta edecek kadar üzmek doğru olmıyacaktı. Fakat kendisinden, Halkevlerinin, ressamlarımızı her sene memleketin muhtelif cihetlerine gönderiş hakkındaki fikrini de öğrenmek istedim:

— Çok güzel ve çok yerinde bir teşebbüs dedi, esasen Fransada da, ressamlar, seyahat imkânını buldukları zaman memleketin her tarafına yayıldılar, Fransayı o zaman keşfettiler ve herkese tanıttılar. Yalnız, ressamları, gidecekleri yerleri seçmekte serbest bırakmak taraftarıyım. Çünkü san'atta intihap hakkı her şeyin fevkindedir. Bundan başka yapılacak eserlerin kemiyetinde değil, keyfiyetinde ısrar edilse, daha müspet neticeler alınmış olacaktır.

F.

---

gayretti o. O, hiç bir zaman bu kadar güzel, bu kadar içli ötmemişti. Onu kendimden yarı geçmiş dinlerken içim dehşetle ürperdi: Ötüşünün sonu gelmiyor, gözleri bulanıyor, vücudu titriyor, boynu iki yana dermansız sallanıyordu. «Yavrum!. yavrum yeter!» diye onu avucuma aldım. Susmadı. Göz kapaklarını açıp kapıyor, uzak gözlerle bir köye, bir bana bakıyor, durmadan ötüyordu. Tâ avuçlarımın içine yığılıp incecik boynunu, başını taşıyamayıncaya kadar tek bacağı gerilinceye kadar, kalbi duruncaya kadar öttü.

Aradan uzun yıllar geçti. Ben onu hâlâ unutmadım, ne zaman bir kuş ötmeye başlasa, yahut on yedi yaşında narin yapılı, başak renkli ve olgun ekinler gibi sarı saçlı bir kız şarkı söylemeye başlasa hemen onu hatırlar, gizli bir günahın ağırlığı ile ezildim.

Kadri Gökalp

MİLLÎ

PİYANGO

Her ayın yedinci günü binlerce vatandaşın istikbalini aydınlatan bir meşaledir.

ADEMİ İKTİDAR
ve
BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI
HORMOBİN
Her Eczanede bulunur
P. K. 1255
Reçete ile satılır.

Dost Görünen Düşman!

3 Dâhinin 3 Hikâyesi

YAZANLAR:

1 — Tarih babası: HERODOTUS
2 — Hint Feylesofu: BEYDEBA
3 — Türk Feylesofu: MEVLÂNA CELÂLETTİNİ RUMİ

İngilizceden, Arapçadan, Farsçadan Türkçeye çeviren:

Ömer Rıza Doğrul

Pek yakında AKBABA yayını arasında çıkıyor

7000 SENE EVVEL

Meşur âlimlerden Dr. Huber, biranın tarihi hakkında yazdığı bir eserde, milâttan 5-6000 sene kadar evvel başlıyan Keldanî medeniyetinde biranın büyük bir yeri olduğunu söylemektedir. Bazan yalnız arpadan, bazan da arpa ve baharattan imal edilen biranın kadınlar ve işçiler tarafından çok içildiğini yine bu âlim anlatmaktadır. Yapılan bir hafriyatta bulunan on mezarın, bira imalâtını gösteren kabartmalarla tezyin edildiği ve kabartmalar yanyana getirilince imalâtın bariz bir surette görüldüğü de aynı âlim tarafından nakledilmektedir.

BU GÜN İÇİLEN BİRANIN 7000 ŞENELİK MAZİSİ VARDIR

Bira besler, serinletir, neşe verir

Sahibi: Yusuf Ziya ORTAÇ

Basıldığı yer: İstanbul Halk matbaası

Meyhanede biri iki görenler !

Kurnaz Garson — Hesabınız altı şiş - rakı bayım !
Açıkgöz Sarhoş — Al öyle ise şu iki elliliği de üst tarafını getir !